

Málek Izidor És Felesége



Ez volt az édesapám, Málek Izidor -- zsidóul mondják Ezra -- és az édesanyám, Málek Berta. Az édesapám pontosan nem tudom, mikor született, de három vagy négy évvel lehetett idősebb, mint az anyukám [tehát az 1880-as években szülehetett]. Egy faluban született, Jódon. Apukám és apukámnak az öccse, Málek Ávrom is Pozsonyban, Csehországban járt jesivába. Úgyhogy vallásosak voltak, úgy voltunk minősítve, mint vallásos zsidók. Apukámnak volt egy kis szakáll, a testvére szintén szakállas volt, pájeszuk is volt. Az édesanyám és az édesapám első unokatestvérek voltak. Apuka Pozsonyban, Csehországban végezte az egyetemet [Apja még 1920 előtt járhatott jesivába, akkor Pozsony még Magyarországhoz tartozott, Pozsony vm. székhelye volt. -- A szerk.], a héber egyetemet, a jesivát [lásd: pozsonyi jesiva], és onnan mikor hazajött, mindig anyukához jött, udvarolt neki. És ez pászolt a két nagymamának, mert nekik csak vallásos kellett. Ez meg volt engedve vallásilag. És nem volt egy gyerek se nyomorék, szép, egészséges gyerekek voltak. Nem szabad elvenni nagynénit, azt tiltja a vallás, de unokatestvért nem, azt lehet. Anyukám Walter Berta volt, a zsidó neve Bájle, de Bertának szólította mindenki. Itt született, [Máramaros]Szigeten, 1889-ben. Anyukámnak le volt vágva a haja, de elől volt neki hagyva haj, ami kilátszott, ha kendőt kötött. Parókája is volt, de itthon nem használta, csak a templomban, olyankor arra felvett egy turbánt vagy egy kis kalapot. De már a nővérem nem akarta levágni a haját, mikor férjhez ment, csak kendőben járt. Hiába volt anyukámnak hét gyereke, mert lehetett volna több is. Lett volna tizenegy gyerek, csak az egyik meghalt, egy Rózika meghalt, megfűlt egy paszullyal, ledugta magának az orrába, az megdagadt ott, és megfűlt. Az apai nagymamámnál volt, a nagymamám fejtett paszulyt, ő játszott a paszullyal, nagymama el volt foglalva, nem figyelte, amikor már észrevette, és ment vele az orvoshoz, hogy szedje ki a paszulyt, már késő volt. Az meghalt, mielőtt én születtem, lehetett olyan két éves. És abodált [abortált] is anyukám. Az azt jelenti, amikor két-három hónapos korában elmegy a gyerek. Abodált, mondták régen, elvesztette, nem született meg. Én hallottam a házban [otthon] beszélni, hogy lehetett volna tizenegy gyerek. És maradt hét élő. Mi otthon magyarul és jiddisül beszéltünk. Az anyai nagymamám nem tudott magyarul, ő zsidóul [jiddisül] beszélt. De mi beszéltünk magyarul, mert

anyuka és apuka a régi magyar időben [az Osztrák--Magyar Monarchia idején] járt iskolába, ők nagyon jól tudtak magyarul, de a románt nem tudták perfekt. Ők olvasták a magyar újságot -- mert a románt nem értették meg --, és olvastak magyar könyveket is. Volt itt, [Máramaros]Szigeten nyomda, két nyomda is, volt román és magyar újság, az én időmben, úgy emlékszem én, az volt körülbelül úgy 1940-ben. És nem volt megtiltva az állam által, hogy írjanak magyarul, vagy nyomtassanak magyar könyveket. Mert általában a szülők, hogyha magyar iskolába jártak, akkor magyar újságot olvastak, szerették tudni a híreket. Annak idején ritka, akinek volt rádiója -- ebben az utcában két rádió ha volt, nem volt több --, tévéről nem is beszélek. De szerették hallani a híreket, és csak az újságból, amit tudtak. Itt, [Máramaros]Szigeten általában nagyon sokan beszéltek magyarul, a zsidók. Ahol zsidó lakott, minden házban beszéltek zsidóul. Az öregek tudtak, de már a gyerekek nem mindegyik. Németül nagyon kevesen beszéltek, csak azok, akik Visó környékén laktak, ott, ahol laknak németek, szászok. Itt, [Máramaros]Szigeten csak azok tudtak, akiket tanítottak, akik tartottak nevelőnőt, aki németül beszélt. Errefele a zsidók leginkább magyarul beszéltek. Ők [a szülők] el lettek deportálva 1944-ben, mikor elvittek minket. Először Birkenaubába vitték őket, és Birkenaubából vitték Auschwitzba, az volt a halálláger.